

1. ΘΕΜΑ

Σχηματισμός παθητικής μετοχής

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

αγανακτισμένος, αγαπημένος, ανοιγμένος, αυξημένος, βαμμένος, βολεμένος, δυστοχισμένος, εξετασμένος, επιβαρημένος, θερμασμένος, πεινασμένος, πετυχημένος, σερβιρισμένος

3. ΕΠΙΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

Δ ΚΕΓ, 3 ΕΚΠΑ

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Θέματα και καταλήξεις

Χρόνοι

5. ΠΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

Λάθη στο σχηματισμό της μετοχής: *ακουμπημένος, αρρωστησμένος, κοιτασμένος, ζεστασμένος, ονειρευμένος, πετυχησμένος, διακομμένος, συγκριμένος*

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι παθητικές τετελεσμένες μετοχές λήγουν σε *-μένος, -η, -ο* και κλίνονται ως προς το γένος, τον αριθμό και την πτώση. Η κατάληξη *-μένος* προστίθεται σε θέμα που συγγενεύει με το παθητικό συνοπτικό.

Σχηματισμός παθητικής μετοχής

- παθητικό συνοπτικό θέμα που λήγει σε **-θ-**, παθητική μετοχή σε **-μένος**: αγαπάω/-ώ, αγαπήθηκα→ αγαπημένος / απαντάω/-ώ, απαντήθηκα→ απαντημένος / δένω, δέθηκα→ δεμένος / ιδρύω, ιδρύθηκα→ ιδρυμένος / κρίνω, κρίθηκα→ κριμένος / ντύνω, ντύθηκα→ ντυμένος / παραπονιέμαι, παραπονέθηκα→ παραπονεμένος
- παθητικό συνοπτικό θέμα που λήγει σε **-στ-**, παθητική μετοχή σε **-σμένος**: διαψεύδω, διαψεύστηκα→ διαψευσμένος / εξετάζω, εξετάστηκα→ εξετασμένος / καλώ, καλέστηκα→ καλεσμένος / κερνάω/-ώ, κεράστηκα→ κερασμένος / κρεμάω/-ώ, κρεμάστηκα→ κρεμασμένος / πιάνω, πιάστηκα→ πιασμένος / πλάθω, πλάστηκα→ πλασμένος
- παθητικό συνοπτικό θέμα που λήγει σε **-ευστ-**, παθητική μετοχή σε **-ευσμένος**: εμπνέω, εμπνεύστηκα→ εμπνευσμένος
- παθητικό συνοπτικό θέμα που λήγει σε **-χτ-** (σε λόγια ρήματα και σε επίσημο ύφος λόγου σε **-χθ-**), παθητική μετοχή σε **-γμένος**: ανοίγω, ανοίχτηκα→ ανοιγμένος / βρέχω, βράχηκα→ βρεγμένος / διατάζω, διατάχτηκα και διατάχθηκα→ διαταγμένος / διώχνω, διώχτηκα→ διωγμένος / εισπράττω, εισπράχθηκα→ εισπραγμένος / εξελίσσομαι, εξελίχθηκα και εξελίχτηκα→ εξελιγμένος / κηρύσσω, κηρύχθηκα και κηρύχτηκα→ κηρυγμένος / κοιτώ, κοιτάχτηκα→ κοιταγμένος / μπλέκω, μπλέχτηκα→ μπλεγμένος / σφίγγω, σφίχτηκα→ σφιγμένος / τραβάω/-ώ, τραβήχτηκα→ τραβηγμένος
- παθητικό συνοπτικό θέμα που λήγει σε **-φτ-** (σε λόγια ρήματα και σε επίσημο ύφος λόγου σε **-φθ**), παθητική μετοχή σε **-μμένος**: βάφω, βάφτηκα→ βαμμένος / βλάπτω, βλάφτηκα→ βλαμμένος / εγκαταλείπω, εγκαταλείφθηκα και εγκαταλείφτηκα→ εγκαταλελειμμένος / καλύπτω, καλύφθηκα και καλύφτηκα→ καλυμμένος / κρύβω, κρύφτηκα→ κρυμμένος
- παθητικό συνοπτικό θέμα που λήγει σε **-αυτ-**, **-ευντ-/ευνθ-**, παθητική μετοχή σε **-αυμένος/-αμένος, -εμένος/-ευσμένος**: αναπαύω, αναπαύτηκα→ αναπα(υ)μένος / βολεύω,

- βολεύτηκα→ βολεμένος / αχρηστεύω, αχρηστεύτηκα→ αχρηστευμένος / δεσμεύω, δεσμεύτηκα και δεσμεύθηκα, δεσμευμένος / ονειρεύομαι, ονειρεύτηκα→ ονειρευμένος
- παθητικό συνοπτικό θέμα που λήγει σε **-ανθ-**, παθητική μετοχή σε **-ασμένος**: θερμαίνω, θερμάνθηκα→ θερμασμένος / απολυμαίνω, απολυμάνθηκα→ απολυμασμένος
  - παθητικό συνοπτικό θέμα που λήγει σε **-αθ-**, παθητική μετοχή σε **-αμένος**: γλυκαίνω, γλυκάθηκα→ γλυκαμένος / ζεσταίνω, ζεστάθηκα→ ζεσταμένος / μαραίνω, μαράθηκα→ μαραμένος / ξετρελαίνω, ξετρελάθηκα→ ξετρελαμένος / πεθαίνω→ πεθαμένος / σιχαίνομαι, σιχάθηκα→ σιχαμένος
  - παθητικό συνοπτικό θέμα που λήγει σε **-ηθ-**, παθητική μετοχή σε **-ημένος**: ανασταίνω, αναστήθηκα→ αναστημένος / αυξάινω ή αυξάνω, αυξήθηκα→ αυξημένος
  - ανώμαλο ή ανύπαρκτο παθητικό συνοπτικό θέμα, παθητική μετοχή σε **-ημένος**: μαθαίνω, μαθεύτηκα→ μαθημένος, αποτυχαίνω→ αποτυχημένος, πετυχαίνω→ πετυχημένος
  - παθητικό συνοπτικό θέμα που λήγει σε **-νθ-**, παθητική μετοχή τα περισσότερα σε **-υσμένος**: απομακρύνω, απομακρύνθηκα→ απομακρυσμένος / μολύνω, μολύνθηκα→ μολυσμένος, αλλά: αμβλύνω, αμβλύνθηκα→ αμβλυμένος / οξύνω, οξύνθηκα→ οξυμένος / αποθαρρύνω, αποθαρρύνθηκα→ αποθαρρημένος (<από + θαρρώ) / επιβαρύνω, επιβαρύνθηκα→ επιβαρημένος (<επί + βαρῶ)
  - παθητικό συνοπτικό θέμα που λήγει σε **-αριστ-/ιριστ-**, παθητική μετοχή σε **-ισμένος**: φρεσκάρω, φρεσκαρίστηκα→ φρεσκαρισμένος / σερβίρ-ω, σερβιρίστηκα→ σερβιρισμένος
  - ρήματα που δεν έχουν παθητικούς τύπους, αλλά σχηματίζουν παθητική μετοχή: αγανακτώ/αγαναχτώ→ αγανακτισμένος και αγαναχτισμένος, αγρυπνάω/-ώ→ αγρυπνισμένος, ακουμπάω/-ώ→ ακουμπισμένος, αποσταίνω→ αποσταμένος, αρρωσταίνω→ αρρωστημένος, γερνάω/-ώ→ γερασμένος, διψάω/-ώ→ διψασμένος, δυστυχώ→ δυστυχισμένος, ευτυχώ→ ευτυχισμένος, θυμώνω→ θυμωμένος, λιποθυμώ→ λιποθυμισμένος, μεθάω/-ώ→ μεθυσμένος, ναυαγώ→ ναυαγισμένος, πεινάω/-ώ→ πεινασμένος, ταξιδεύω→ ταξιδεμένος

Υπάρχει μια σημαντική κατηγορία ρημάτων που έχουν λόγιους τύπους μετοχής με αναδιπλασιασμό (επανάληψη του αρκτικού συμφώνου με ε). Ο αναδιπλασιασμός είναι λόγιο χαρακτηριστικό, κληρονομημένο από την καθαρεύουσα, και δεν εφαρμόζεται σε όλα τα ρήματα. Πρόκειται για μετοχές που χρησιμοποιούνται κυρίως ως επίθετα ή ουσιαστικά ή χρησιμοποιούνται αντί των αντίστοιχων μετοχών: *ανειλημμένες* υποχρεώσεις, *βεβαρημένο* παρελθόν, *επανελημμένες* επισκέψεις, *κατειλημμένες* τηλεφωνικές γραμμές, *προδιαγεγραμμένη* πορεία, *τετελεσμένα* γεγονότα.

- Όταν το θέμα του λόγιου ρήματος αρχίζει από β, γ, δ, κ, λ, μ, ν, π, σ, τ, τότε η μετοχή παίρνει μια συλλαβή ως πρόθημα που αποτελείται από το ίδιο σύμφωνο μαζί με το ε: **αναμειγμένος** (<αναμειγνώ), **αποδεδειγμένος** (<αποδεικνώ), **κεκλιμένος** (<κλίνω), **μειμονωμένος** (<μονώνω), **παρατεταμένος** (<παρατείνω), **βεβαρημένος** (<βαρύνω/βαρώ), **βεβιασμένος** (<βιάζω), **δεδομένος** (<δίδω), **δεδουλευμένος** (<δουλεύω), **διαδεδομένος** (<διαδίδω), **διακεκομμένος** (<διακόπτω), **διακεκριμένος** (<διακρίνω), **εγγεγραμμένος** (<εγγράφω), **εγκαταλελειμμένος** (<εγκαταλείπω), **εγκεκριμένος** (<εγκρίνω), **εκτεταμένος** (<εκτείνω), **ενδεδειγμένος** (<ενδείκνυται), **επιβεβλημένος** (<επιβάλλω), **καταβεβλημένος** (<καταβάλλω), **πεπεισμένος** (<πείθω), **πεπιεσμένος** (<πιέζω), **πεπλατυσμένος** (<πλατύνω), **περιβεβλημένος** (<περιβάλλω), **προδιαγεγραμμένος** (<προδιαγράφω), **προσβεβλημένος** (<προσβάλλω), **προσκεκλημένος** (<προσκαλώ), **προτεταμένος** (<προτείνω), **συγκεκριμένος** (<συγκρίνω), **συμβεβλημένος** (<συμβάλλω), **συνδεδεμένος** (<συνδέω), **συντετριμμένος** (<συντρίβω), **τεταμένος** (<τείνω), **τετελεσμένος** (<τελώ).

- Όταν το θέμα του ρήματος αρχίζει από *θ, φ, χ*, τότε η μετοχή παίρνει μια συλλαβή ως πρόθημα που αποτελείται από το σύμφωνο *τ, π, κ*, αντίστοιχα, μαζί με το *ε*:
 αποσυντεθειμένος (<αποσυνθέτω), διατεθειμένος (<διαθέτω), εκτεθειμένος (<εκθέτω), τεθλασμένος (<θλώ), τεθλιμμένος (<θλίβω), τεθωρακισμένος (<θωρακίζω), πεφωτισμένος (<φωτίζω), συγκεχυμένος (<συγχέω).
- Μερικές παθητικές μετοχές που προέρχονται από ρήματα που αρχίζουν από φωνήεν ή από *ρ, ζ, ξ, ψ*, δύο σύμφωνα (εκτός από *κ, π, τ, β, γ, δ, φ, χ, θ* + υγρό) ή από τρία σύμφωνα εμφανίζονται με αύξηση:
 ανεπτυγμένος (<αναπτύσσω), απεσταγμένος (<αποστάζω), απεσταλμένος (<αποστέλλω), κατεψυγμένος (<καταψύχω), διεσπαρμένος (<διασπείρω), διεφθαρμένος (<διαφθείρω), εγκατεστημένος (<εγκαθιστώ), εσκεμμένος (<σκέπτομαι), εσπευσμένος (<σπεύδω), εσταυρωμένος (<σταυρώνω), εστεμμένος (<στέφω), εσφαλμένος (<σφάλω), κατεστραμμένος (<καταστρέφω).
- Όταν το θέμα του ρήματος αρχίζει από τα φωνήεντα *α, ε, αι*, τότε στη μετοχή αντικαθίσταται αυτό το φωνήεν με το *η*:
 προηγασμένος (<προαγιάζω), ανηρημένος (<αναρτώ), αφηρημένος (<αφαιρώ), διηρημένος (<διαιρώ), ηνωμένος (<ενώνω), προηγμένος (<προάγω), συνημμένος (<συνάπτω), συνηρημένος (<συναιρώ).

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Υπάρχουν πολλές ιδιομορφίες στο σχηματισμό της μετοχής του παθητικού παρακειμένου (π.χ. ακουμπάω/-ώ – *ακουμπισμένος* και όχι *ακουμπημένος*, ζεσταίνω – *ζεσταμένος* και όχι *ζεστασμένος* κτλ.). Γι' αυτό το λόγο, ο διδάσκων, για να βοηθήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες να εμπεδώσουν το σχηματισμό της παθητικής μετοχής, θα πρέπει αρχικά να επιλέξει τύπους με τη μέγιστη μορφολογική απλότητα: π.χ. αγαπάω/-ώ – *αγαπημένος*, δένω – *δεμένος*, πατάω/-ώ – *πατημένος* κτλ.

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

ΓΓ9: Σχηματισμός του συνοπτικού ενεργητικού θέματος

ΓΓ10: Σχηματισμός του συνοπτικού παθητικού θέματος

ΓΓ40: Όψη του ρήματος

ΑΤ46: Η σύνταξη του «εξαρτημένου» ρηματικού τύπου

ΑΤ57: Σπανιότερες συντελικές δομές με τα *είμαι / έχω*

ΑΤ60: Διακρίσεις στο παρελθόν: «παρατατικός» και «αόριστος»

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: 403-405.